

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ ΞΑΝΑΖΗ

ραδιοφωνική έκπομπή δια
την 10 Αυγούστου 1969

Η έκπομπή παρουσιάζεται
από τον ΚΩΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΔΗ
και τον ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΙΑΝΝΟΥ
ΚΑΚΗ • Τραγουδά ή ΚΛΕΙΩ
Δ Η Ν Α Ρ Δ Ο Υ.

Αρ. 30

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σήμερα Γιάγκο μου πού συναντάμε στον δρόμο νεαρούς μακρο-
μάλληδες πού τούς περνάμε για κορίτσια και μερικές νεαρές
μέ πανταλόνια πού τίς περνάμε για αγόρια, δέν φανταζόμαστε
ότι ένα τέτοιο μπερδεμα γινότανε και ένατόν τριάντα χρόνια
πρίν στην 'Αθήνα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αυτό ασφαλώς είναι υπερβολή. Δέν είναι δυνατόν στα 1840, να
μπερδεύανε οι 'Αθηναίοι τά κορίτσια μέ τ'αγόρια.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν έννοω έντελώς αυτό...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Αλλά τί έννοεις ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Έννοω ότι πολλές φορές οι 'Αθηναίοι του 1840, βλέπανε γυναίκα
και ξέρανε πώς ήτανε άνδρας, μά τόν δεχόντουσαν για γυναίκα
διότι ήτανε γυναίκα κατά συνθήκη...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τώρα αρχισες τά μυστήρια Δημήτρη. Για εξηγήσου καλύτερα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βρέ αδελφέ, στα πρώτα χρόνια του ελληνικού θεάτρου στην 'Αθή-
να, γύρω στα 1836, τούς γυναικείους ρόλους στο θέατρο τούς
έπαιζαν άνδρες, ντυμένοι γυναικετα και μέ κάτι περροθιες
από βαμβάκι βαμένο ή άρνίσιο μαλλί. 'Όρδστε, διάβασε έδω
μιά περικοπή από 'φημερίδα του 1836.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Για δόσε μου γιατί έχει ένδιαφέρον τό πράγμα (Διαβάζει)

'Η γυνή του Φιλίππου, ή θελπιτική γυνή του Φιλίππου κατά τό
θεατρικόν κείμενον, παρίστατο από νέον άνδρα, έχοντα φωνήν
λεπτήν μέν, αλλά ξηράν, βραχνήν και άλύγιστον... Τουλάχιστον

ὁ νέος αὐτός, δέν εἶχε μύστακα, διότι δυστυχῶς καί συνήθως οἱ ὑποούμενοι τοὺς γυναικίους ρόλους ἄνδρες, ἐκδεικνύουν μύστακας ἀνδρείους καί ἑλληνοπρεπεστάτους !

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό θέμα θά μπορούσε νά λυθῆ εἴαν οἱ ἄνδρες ξυρίζανε τὰ μουστάκια τους, μά ποιός ἄνδρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δεχότανε νά στερηθῆ ἀπό τό τριχωτό καλώπισμα τοῦ ἄνω χείλους ; Ἄκομη καί πολύ ἄργότερα, μετά τό 1900, ὅταν τό νεοελληνικό θέατρο εἶχε ἄρκετά προοδεύσει, δέν ἦτανε λίγοι οἱ ἐπαγγελματίες ἠθοποιοί πού δέν ἐννοοῦσαν νά ξυρίσουν τὰ μουστάκια τους. Ἄρκεῖ νά σοῦ πῶ ὅτι μιᾶ μεγάλη δόξα τῆς ἐλληνικῆς ὀπερέττας, ὁ Γεώργης Δράμαλης ὁ περίφημος ἐκεῖνος κωμικός ἔχει ἕνα ἀνέκδοτο σχετικό μέ τό μουστάκι του.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Εἶχε μουστάκι ὁ Δράμαλης ; Ἐγώ τόν θυμᾶμαι ξυρισμένο.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναι, ἀσφαλῶς, γιατί τόν θυμᾶσαι στά κατοπινά του χρόνια. Ἄν ἀνέφερα σήμερα τό ὄνομά του, τό ἔκανα γιατί δέν εἶναι πολλές μέρες πού συμπληρώθηκε μιᾶ δεκαετία ἀπό τόν θάνατο τοῦ Δράμαλη πού ἦτανε μιᾶ ἀπώλεια γιά τήν ἐλληνική ὀπερέττα.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί γιά τό μουστάκι του τί ἔχεις νά μοῦ πῆς ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὁ Δράμαλης, πρίν γίνῃ ἠθοποιός, ἐπειδὴ εἶχε ὠραία φωνή βαρυτόνου ἔφελνε σέ μιᾶ ἐκκλησία. Ὁ μακαρίτης ὁ Κατζηναποστόλου πού τόν γνῶριζε τοῦ πρότεινε νά γίνῃ ἠθοποιός. Ὁ Δράμαλης δελεάστηκε ἀπό τήν πρότασι καί δέχτηκε, ὅταν ὁμως τοῦ εἶπανε ὅτι ἔπρεπε νά θυσιάσῃ τό μαῦρο ἀρειμένιο μουστάκι του, ὁ Δράμαλης ἔγινε ἔξω φρενῶν. Τό μουστάκι μου νά ξυρίσω ; Δέν εἴσαστε καλά. Καί ἦτανε τόση ἡ ἐπιμονή του πού τὰ πρῶτα χρόνια του στό θέατρο, ἔπαιζε μέ τό ἴδιο τουπάντα μαῦρο τσιγκελλωτό μουστάκι.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ὅμως στά πρῶτα ἀθηναϊνά θέατρα, τό γνωστό θέατρο τοῦ Μπούκουρα, τό θέατρο τοῦ Σκοντζοπούλου στά 1836, οἱ ξένοι θίασοι κυρίως ἰταλικά μελοδραματικά συγκροτήματα πού ἔπαιζαν ὕπερες

ήτανε θίασοι μέ άνδρες καί γυναίκες. θέλω νά πω μ' αυτό, ότι οί άθηναίοι τής έποχής εκείνης ήτανε έξοικειωμένοι μέ τήν γυναικεία εμφάνισι στήν σκηνή.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί, μά έλληνίδα ήθοποιός καμμιά δέν τολμούσε νά εμφανισθί στό θέατρο, τόσο πολύ, ώστε όταν επί τέλους στά 1840 κάποια τολμηρή γυναίκα βγήκε στό θέατρο, ό τελάλης πού ήτανε τότε τό μόνο μέσον διαφημίσεως μιās παραστάσεως ανήγγειλε στους δρόμους : 'Απόψε στό θέατρο τήν γυναίκα θά τήν παίξη άληθινή γυναίκα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί θά σέ εκπλήξω αν σου πω ότι ξέρω τήν συνέχεια αύτης τής πρώτης γυναικείας εμφάνίσεως. "Οπως γράφει στ' 'Απομνημονεύματά του ό 'Αλέξανδρος Ραγκαβής, τό " θέατρον παρ'όλίγον νά καταρρεύση έν τής συρροής των θεατών ". Τουλάχιστον διεσώθη τό όνομα αύτης τής τολμηρής πρώτης θεατρίνας :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βεβαιότατα. Αίκατερίνα Παναγιώτου.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αίκατερίνα Παναγιώτου, ή πρώτη έλληνίδα πού έπαιξε στό θέατρο στά 1840. Μέ τί έργο ένεφανίσθη :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέ τήν τραγωδία του Ιταλου Μόντι : 'Αριστόδημος. Καί έπαιξε τόν ρόλο τής Σισύρας. Καταλαβαίνεις βέβαια ότι αναστατώθηκε ή 'Αθήνα άφου τό βεβαιώνει καί ό Ραγκαβής. Φυσικά αύτήν τήν πρώτη χειραφέτησι του γυναικείου φύλου, τήν ακολουούθησαν κι' άλλες γυναίκες κι' έχομε τά πρώτα όνόματα, μετά τήν Αίκατερίνα Παναγιώτου, μιá 'Αθηνα Φιλιππάκη. Μαριγώ Δεφτερίδη. Μαριγώ Δομεστίνη, Καλιόπη Χρήσου καί άλλες...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Για τά πρώτα χρόνια του ελληνικού θεάτρου άφου ή 'Αθήνα έγινε πρωτεύουσα, έχομε καί άλλες χαριτωμένες λεπτομέρειες. Είναί γνωστόν ότι ένας νεαρός λογοτέχνης καί ποιητής, ό Θεόδωρος 'Ορφανίδης έστέλη από τήν Κυβέρνησι στό Παρίσι για νά γίνη ήθοποιός. Τόν έστειλαν δηλαδή μέ ύποτροφία, μά τότε δέν ήτανε

σέ χρῆσι ἡ λέξις ὑποτροφία καί τόν Θεόδωρο Ὀρφανίδη τόν ἔστει-
λαν εἰς Παρισίους διὰ νά σπουδάσῃ ἡθοποιϊαν καί μεταῖρη τήν
τέχνην αὐτήν εἰς τήν Ἑλλάδα φιά τήν ἰδρυσιν τῆς Ἑθνικῆς Σκηνῆς.
Φυσικά ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης πῆγε στό Παρίσι καί ἀντί νά σπουδά-
σῃ ἡθοποιϊαν, σπούδασε βοτανική καί ὅταν γύρισε στήν Ἀθήνα διο-
ρίσθηκε καθηγητής τῆς Βοτανολογίας στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γενικά ἔχω ν' κάνω μιὰ παρατήρησι γιά τήν ἑλληνική πρωτεύουσα
Ἡ Ἀθήνα, ἦτανε πάντα συντηρητική καί ντροπαλή σέ δημιουργία
ἡθοποιῶν. Οἱ μεγαλύτεροί μας ἡθοποιοί τῶν περασμένων γεννεῶν βέ-
βαια, ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη, ἡ Κυβέλη, ὁ πατέρας Μυράτ, ὁ Διονύσιος
Ταβουλάρης, δέν ἦτανε ἀθηναῖοι. Τούς ἔστεινε τούς περισσοτέρους
ὁ ἀπόδημος ἑλληνισμός καί κυρίως ἡ Σμύρνη καί ἡ Κωνσταντινούπο-
λις.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ἐχεις δίκαιο. Κυρίως ἡ Σμύρνη πού ἦτανε μεγάλο ἐμπορικό κέντρο
ἔδω πολύ πρὶν ὑπάρξῃ ὁ Πειραιᾶς. Ἦτανε φυσικό λοιπόν νά δημιουρ-
γηθῇ καλλιτεχνική κίνησις καί θεατρικό φυτώριο στήν Σμύρνη κι' ἀπ'
ἐκεῖ νά μεταφυτευθοῦν στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καλλιτέχνες.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γι' αὐτό λοιπόν, μιὰ καί θυμηθήκαμε τήν Σμύρνη, ἀξίζει νά θυ-
μηθοῦμε κι' ἓνα σμυρνέϊκο παλιό τραγούδι. Ἡ φίλη μας ἡ Κλειώ
Δενάρδου θά μᾶς θυμίσῃ τήν μελωδία τοῦ Σανθόπουλου ; Σμύρνη,
πατρίδα μου γλυκειά...

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Σμύρνη, πατρίδα μου γλυκειά...

κ.τ.λ. κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὁ Σανθόπουλος ! Ὁ Τιμόθετος Σανθόπουλος. Ἐνας καλός γλυκός
συνθέτης τῆς περασμένης γεννεᾶς. Τόν θυμᾶσαι Δημήτρη ; Εἶχε
γίνει νομίζω τύπος ἀθηναῖος.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἰδίως ἀπό τά καλαμπούρια του. Ἦτανε δάσκαλος τοῦ πιάνου καί
ἐδίδασκε πιάνο κατ' οἶκον, τήν ἐποχή ἐκεῖνη πού μερικῆς
οἰκογένειες τῆς Ἀθήνας ἀπέφευγαν νά στείλουνε τά κορίτσια

τους στά 'ωδεΐα και πήγαινε ο δάσκαλος του πιάνου στά σπίτια.

Ο Ξανθόπουλος λοιπόν ήτανε ο πιο περιζήτητος δάσκαλος στά σπίτια γιατί ήτανε εύγενικός, γλωσσομαθέστατος, χαριτολόγος και μανιώδης στά καλαμπούρια του, μανιώδης κυριολεκτικά.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πήπως θυμάσαι κανένα από τά καλαμπούρια του Ξανθόπουλου ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πως δέν θυμάμαι ; Έκανε και λογοπαίγνια έλληνο-ιταλικά καθώς και γαλλο-έλληνικά. Κάποια φορά είχε μία μαθήτρια στό πιάνο. Και όταν έπαιρνε φόρα και μπουρδούκλωνε τίς νότες της ή μαθήτρια, ο Ξανθόπουλος συνήθιζε νά της λέη ιταλικά : Πιάνο πιάνο δηλαδή : σιγά σιγά. Και πάντα συνεπλήρωνε μέ τήν γνωστή ιταλική παροιμία : κί βά πιάνο, όποιος πηγαίνει άργά, βά σάνο ... πηγαίνει μέ υγεία. Και έπεξηγοϋσε μέ λογοπαίγνιο : Κί βά πιάνο βά σάνο - τό πιάνο εΐναι βάσανο...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ (Γελά) Τέτοια έλεγε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τέτοια και χειρότερα.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ναι μπράβο, ξέρω κι'έγώ ένα καλαμπούρι του Ξανθόπουλου πού τό έλεγε μονίμως. Κυκλοφοροϋσε μ'ένα γαλλικό ρομάντζο στό χέρι του και αν κανείς τόν ρωτούσε τί εΐναι αυτό, ο Ξανθόπουλος έλεγε : Ένα φραντσέζικο μυθιστόρημα : "Εν κρίμ' ντ'άμούρ. Και έξηγοϋσε άμέσως : Κρεμα στή μούρη σου !... (Γέλια)

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ο καημένος ο Ξανθόπουλος. Κατοικοϋσε χρόνια σέ μία πάροδο της όδου Σόλωνος, τήν όδόν Μαντζάρου. Και στήν έποχή της Κατοχής πού δέν υπήρχαν τρόφιμα, ο Ξανθόπουλος έλεγε : Νά κάθωμαι στήν όδόν Μαντζάρου και νά μήν βρίσκω τίποσε νά μαντζάρω... (Γελούν κι'οι δύο)

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Όμως αρκετά εΐπαμε για τόν Ξανθόπουλο και ως ξαναγυρίσαμε στά πρώτα θέατρα... Έχω ακούσει ότι οι έκδηλώσεις του άθηναϊκού κοινου για τίς θεατρίνες ήτανε ένθουσιώδεις και κάπως περίεργες.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Εκδηλώσεις ούσιαστικές Γιάγκο. 'Ανεκ νά σημειώσης ότι όταν ένθουσιάστηκε υπό κοινόν μέ μιὰ ^{Ιταλίδα} πριμαντόνα πού εἶχε τραγουδήσει Λουκία Λαμερμούρ στά 1842, τήν υπεχρέωσαν νά ἐπαναλάβη τέσσερις φορές μιάν ἄρια, τέσσερις φορές ὡς πού στό τέλος ἡ Ἰταλίδα πριμαντόνα κατέπεσε λιπόθυμη στήν σκηνή.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τήν κακομοῖρα...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Εννοεῖται ὅτι πολλές φορές αὐτός ὁ ένθουσιασμός τοῦ κοινοῦ ὠφελοῦσε τίς πρωταγωνίστριες, ἀφοῦ πετοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι στήν σκηνή, ἀνθοδέσμες, περιστέρια λευκά, μεταξωτά ὑφάσματα ἀκόμη καί χρυσά δακτυλίδια καί βραχιόλια... Καποτε μάλιστα, ὅπως ἀναφ'ρει καί ὁ Νικόλαος Λάσκαρης στήν 'Ιστορία τοῦ θεάτρου, κάποιος θαυμαστής μιᾶς πριμαντόνας, τῆς πέταξε στήν σκηνή ἕνα ἄρνάκι... 'Ολόκληρο ἄρνάκι, μάλιστα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Αρνάκι ; Ζωντανό ; Πῶς τό πέταξε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καθότανε πίσω πίσω καί τήν ὦρα πού ὁ κόσμος ζητωκραύγαζε τήν καλλιτέχνηδα, αὐτός ὁ ένθουσιώδης θαυμαστής προχώρησε ἀπό τόν διάδρομο κρατώντας τό ἄρνάκι στήν ἀγκυλιά του καί τό ἔφησε μπροστά στήν σκηνή.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ἐπ'ὄλες αὐτές τίς Ἰταλίδες πριμαντόνες πού πέρασαν τότε ἀπό τήν 'Αθήνα, οἱ παλαιοί χρονογράφοι ἀσχολοῦνται περισσότερο μέ κάποια Ρίτα Μπάσσο...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ἡ Ρίτα Μπάσσο ; Μόνον οἱ χρονογράφοι νομίζεις ὅτι ἀσχολοῦνται μέ τήν Ρίτα Μπάσσο ; 'Ο περίφημος Μακρυγιάννης στ' ἀπομνημονεύματά του γράφει κι' αὐτός γιά τήν Ρίτα Μπάσσο, στήν ὁποία χρωστᾶμε καί μιὰ παροιμιώδη ἔκφρασι. Διάβασε ὁμως πρῶτα τί ᾤ ημειώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ ένδοξος Μακρυγιάννης :

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ " Διά ν' ἀκούσουνε τήν Ρίτα Μπάσσο, πολλοί μαθηταίπουλουνε
" τά βιβλία τους. 'Εδῶ παλαβῶσανε καί οἱ γέροντες μ' αὐτήν τήν
" τραγουδίστρα τοῦ θεάτρου καί νά μήν πουλήσουν τά παιδάκια

τά βιβλία τους ; Τόν γέρο Λόντο, όπου δέν ἔχει οὔτε ἓνα δόντι, τόν παλάβωσε ἡ Ρίτα Μπάσσο καί τόν ἀφάνισε... "

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Καί πρέπει νά ξέρης ὅτι τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, εἶναι ἓνα ἀπό τά σπουδαιότερα ντοκουμέντα ~~αἰῶνα~~ πού ἔχομε γιά τήν Ἀθήνα τῆς ἐποχῆς τοῦ 1850.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ἐλεγες πρίν ἀπό λίγο ὅτι σ' αὐτήν τήν Ρίτα Μπάσσο, χρωστᾶμε καί μιᾶ παροιμία πού τήν λέμε ἀκόμη καί σήμερα. Ποιά εἶναι αὐτή ἡ παροιμία ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ὀχι παροιμία, ἀλλά μιᾶ ἔκφρασι ἐνθουσιασμοῦ πού ἔχει καταντήσει παροιμιώδης. Πολλές φορές λέμε ἐπάνω στόν ἐνθουσιασμό μας : "Ἄς πάη καί τό παληάμπελο...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναί, εἶναι πολύ γνωστή αὐτή ἡ ἔκφρασις. "Ἄς πάη καί τό παληάμπελο.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτήν τήν φράσι τήν φώναξε δυνατά, ἐπάνω στόν ἐνθουσιασμό του γιά τήν Ρίτα Μπάσσο, ὁ ἀγωνιστής τοῦ 21, Ἀνδρέας Λόντος. Εἶχε φάει ὅλη του τήν κτηματική περιουσία γιά τήν Ἰταλίδα πριμαντόννα καί στό τέλος πούλησε καί τό στερνό του ἀμπέλι γιά χατήρι της, φωνάζοντας : "Ἄς πάη καί τό παληάμπελο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Γεροντικός ἔρωτας καί νά φυλαγώμαστε Δημήτρη ἀπό τέτοιες κακοτοπιές . Μά ἔχω ἀκούσει ὅτι γι' αὐτήν τήν Ρίτα Μπάσσο ἔγινε κάποτε κι' ἓνα διπλωματικό ἐπεισόδιο. Εἶναι ἀλήθεια ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἔγινε διπλωματικό ἐπεισόδιο μά παρά λίγο νά γίνη. Επέφου ὅτι ἦτανε θαυμαστής τῆς Ρίτας Μπάσσο ὁ ~~ἀρχιεπίσκοπος~~ φουστανελλοφόρος δήμαρχος τῶν Ἀθηναίων Δημήτριος Καλλιφορνᾶς. Ταυτόχρονα ἦτανε θαυμαστής της καί ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ὁ περίφημος Λάϊονς. Ὁ Λάϊονς δίνει μέ δεξίωσι στήν ἀγγλική πρεσβεΐα πρὸς ~~ἕνα~~ τιμὴν τῆς Ρίτας Μπάσσο, ἀλλά δέν προσκαλεῖ τόν ἀντίζηλό του Καλλιφορνᾶ. Τότε ὁ δήμαρχος γιά νά ἐκδικηθῆ, δίνει ἐντολή καί κόβουν τό νερό τῆς πρεσβεΐας, ἀφήνει σβησμένα

τά φανάρια μπροστά στην πρεσβεία και απαγορεύει στον δημοτικό σκουπιδιάρη γά μαζέψη τὰ σκουπίδια του δρόμου της πρεσβείας.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί δέν διαμαρτυρήθηκε ὁ Λάϊονς ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Εστειλε τόν γραμματέα της πρεσβείας νά διαμαρτυρηθῆ στον δ ἡ-
μαρχο, ὁ δέ Καλλιφορνᾶς εἶπε στον γραμματέα : Περίεργο ! Ὁ κύ-
ριος πρέσβυς , ξέρει ὅτι ἡ Ἀθήνα ἔχει δήμαρχο ;

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Κι' ὄλα αὐτά γιά τὰ ὠραία μάτια καί τήν ὠραία φωνή της Ρίτας
Μπάσσο. Ὅμως ἔχομε κι' ἔμεῖς τήν ὠραία φωνή της Κλειῶς Δενάρδου
πού θά μᾶς τραγουδήσῃ τώρα ἕνα παλιό ἀθηναϊκό τραγουδί, τό
Τρελλοκόριτσο.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Τό Τ ρ ε λ λ ο κ ό ρ ι τ σ ο

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μιά καί πιάσαμε τέτοια κουβέντα Γιάγκο, γιά θέματα καλλι-
τεχνικά της παλιᾶς Ἀθήνας, ἔς προχωρήσωμε λιγάκι. Κάποτε
πρό ὀλίγων ἡμερῶν, μιλούσαμε γιά τό περίφημο " Πράσινο Δεντρί"
πού ἦτανε στήν ἀρχή της Ἱερᾶς Ὀδοῦ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ναί, τό Πράσινο Δεντρί πού ἦτανε κέντρον ἀναφυχῆς μέ μουσική
μάλιστα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅταν ἔκλεισε τό Πράσινο Δεντρί, στον ἴδιο ἐκεῖνον κήπο, ἀνοι-
ξε ὕστερα ἀπό μερικά χρόνια, συγκεκριμένα στά 1874, ἕνα νέο
κέντρο μέ τό ἑλληνοπρεπέστατο ὄνομα : Π α ν α ν θ ῶ ν.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Σοβαρά ; Ἔτσι λεγότανε τό κέντρο ; Παναθῶν ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί, εἶχε φαίνεται πολλά πολλά λουλούδια καί τό κέντρο ἐπε-
κλήθη ἔτσι : Παναθῶν. Τό περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι σ' αὐτόν
τόν Παναθῶνα, οἱ ἀθηναῖοι ἦρθαν σ' ἐπαφή γιά πρώτη φορά μέ
τά σμυρνέϊκα σαντουράκια. Μήν παραξενεύεσαι πού χρησιμοποι-
αὐτό τό σμυρνεντικό : σαντουράκια, εἶναι ἑκφρασις τῶν ἑφημε-
ρίδων της ἐποχῆς : Σμυρνέϊκα σαντουράκια, πού ἔδρασαν στήν
Ἀθήνα πολύ πρίν ἀπό τὰ περίφημα - ἀργότερα - Πολιτάκια.

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Αυτό λοιπόν δέν θά τό φανταζόμουνα ποτέ, ὅτι στή 1874, δηλαδή ἐνενηντα πέντε χρόνια πρίν, ὑπῆρχε κέντρο μέ σμουρνέϊκα σαντουράκια...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιά νά βεβαιωθῆς ἀκόμη περισσότερο Γιάγκο, διάβασε μιά περιοπή ἀπό ἐφημερίδα τοῦ 1874.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ὁ πλησιάζων εἰς τήν Ἱεράν Ὀδόν, ἀκούει μακρόθεν ἄσματα ἀνατολιανά. Ἀκούει φωνῶν μετά πάθους ἀπό τῶν βαθυτάτων σπλάγχων, τῆ συμφωνίᾳ μετά τοῦ λάρυγγος ἐξερχομένων :
- Τό πληγωμένο στήθος μου πονεῖ μά δέν τό λέει
τ' ἄχειλι μου ἔν τραγουδεῖ μά ἡ καρδιά μου κλαίει.
- Προχωροῦντες πρός τήν εἴσοδον τοῦ κέντρου, πληροφοροῦμεθα ἀπό τεραστίαν πινακίδα ὅτι θά αὐτό τό " Καφέ σαντούρ " ὀνομάζεται Παναθῶν καί ὅτι διά νά εἰσέλθωμεν ὀφείλομεν νά καταβάλωμεν καλλιτεχνικά ποσῶματα ἐκ λεπτῶν εἰκοσι πέντε. Πλάττει Εἰσερχόμεθα τέλος εἰς φωτισμένον μέ φανούς ἐλαίου καί ἐνετικῶν φανῶν κήπον, εἰς τό βάθος τοῦ ὁποίου, ἐπί ξυλίνης ἐξέδρας εὐρίσκονται οἱ μουσικοί καί οἱ τραγουδισταί, μελανομύστικες καί ζωηροί. Ἐπί κεφαλῆς αὐτῶν εἶναι ὁ Παναθῶν Βογιατζῆς, διακεκριμένος ἐκ Σμύρνης μουσικός, πολλάς ἰδῶν πανηγύρεις καί γάμους καί πολλῶν τήν εὐθυμίαν μελετήσας...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτή ἡ φράσις δέν σου θυμίζει λιγάκι "Ὀμηρο ; Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καί νόον ἔγνω...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Παί, μπράβο. Πολλάς ἰδῶν πανηγύρεις καί γάμους καί πολλῶν τήν εὐθυμίαν μελετήσας... Αὐτός εἶναι ὁ διακεκριμένος ἐκ Σμύρνης μουσικός κύριος Παναθῶν Βογιατζῆς. Δέν θέλεις νά εἶναι παπούς ἢ πρόπαπος τοῦ σημερινοῦ μας Γιάννη Βογιατζῆ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἀποκλείεται νά εἶναι, ἀλλά ἐκεῖνο ποῦ μου κάνει ἐντύπωσι εἶναι ἡ φράσις τοῦ χρονογράφου τῆς ἐποχῆς : Διακεκριμένος ἐκ Σμύρνης μουσικός. Φαίνεται ὅτι ἡ Σμύρνη ἔχει πάντα τό προνόμιον

νά παράγη διακεκριμένους μουσικούς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δημήτρη, εάν αυτό που είπες είναι *καρφή*, σέ άνακαλώ στην τάξι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν είναι καθόλου καρφή, είναι πραγματικότης. Ορίστε που τό διάβασες μόνος σου. Ο χρονογράφος του 1874, χαρακτηρίζει τόν κύριο Παναγό Βογιατζή, διακεκριμένον εκ Σμύρνης μουσικόν. Τί άλλο θέλεις ;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αυτό τό είδα, αλλά τό σχόλιο που έκανες ύστερα ήτανε μπηχτή. Πρέπει νά τό όμολογήσης.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν μπορώ νά σου χαλάσω χατήρι Γιάνγκο. Τό όμολογώ και ύποχωρώ. Τό θέμα όμως δέν είναι αυτό. Τό θέμα είναι ότι ο κύριος Παναγός Βογιατζής, έκανε στα 1874 μία καινοτομία στην Αθήνα που κυριολεκτικώς ήτανε πολύ τολμηρή.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί σοῦ καινοτομία ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θα στην πῶ άφού πρώτα θυμηθούμε κανένα τραγουδι, έστω κι' αν είναι κάπως μεταγενέστερο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Προτείνω τό περίφημο τραγουδι : Δέν μέ ξέρεις - δέν σέ ξέρω, που έχάλασε κάποτε τόν κόσμο στην Αθήνα.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Πές μου γιατί πεισμώνεις ;
τήν μάσκα δέν σηκώνεις...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Άνυπομονῶ νά μάθω τήν καινοτομία του Παναγού ^{κ.τ.λ. Βογιατζή, τ.λ.} του διακεκριμένου εκ Σμύρνης μουσικού.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Λοιπόν Γιάνγκο, στα 1874, έδω κι' ένενήντα πέντε χρόνια, όταν στα καφενεῖα και στα κέντρα γενικῶς, τά γκασόνια, οί σερβιτόροι φορούσαν φουστανέλλες, ο διακεκριμένος ~~δὲν~~ εκ Σμύρνης μουσικός κύριος Παναγός Βογιατζής, καταργεί τούς φουστανελλοφόρους σερβιτόρους και βάζει... *γ υ ν α τ η ε ς* νά σερβίρουν.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Γυναῖκες γκασόνες στα 1874 ; Ηά θα τίς ταραξανε στίς τσιμπιές τίς κακόμοιρες.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Φαίνεται ότι όχι... Διάβασε τί γράφει παρακάτω ο χρονογράφος του 1874.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ο προοδευτικός επιχειρηματίας του " Παναθηναϊκός " εφρόντισε να φέρη εις τό κέντρον του, αντί φουστανελλοφόρων γκαρσονιτών, τρεις νεαράς 'Ιταλίδας ἐκ Κερκύρας, αἱ ὁποῖαι παράδοξον κρῖμα γλώσσης λαλοῦσαι, ὀνομάζονται : 'Αντωνία, Τερεζίνα καί Αἰμιλία. Αὗται διέρχονται ἀστραπηδὸν διὰ μέσου ὄλων ὑπηρετοῦσαι τοὺς θαμῶνας... Αἱ ἐκδηλώσεις τῶν θαμῶνων τοῦ Παναθηναϊκοῦ, πρὸς τὰς τρεις Ἰταλίδας σερβιτόρας, γίνονται ἐν τῇ πλασιῷ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, δεδομένου ὅτι τό κέντρον αὐτό, εἶναι πλήρες φιλησῦχου κόσμου καί βλέπει κανεῖς οἰκοδεσποῖνας νωχελεῖς, νοικοκυραίους δρέποντας τῆς ἐργασίας των τοὺς γλυκεῖς καρπούς, κοράσια ἐρχόμενα μετὰ πολυαρίθμου συνοδείας, γεθναίους καί ἐπότας ὑπαξιωματικούς καί ἕτερον πλῆθος φιλησῦχων συμπολιτῶν...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Λοιπὸν δέν ἦτανε καινοτομία αὐτή γιὰ τὴν 'Αθήνα τοῦ 1874 ;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ὅπως δὴποτε· οἱ Ἀθηναῖοι θά ξαφνιάστησαν καί δέν ἐτόλμησαν νά τίς πειράξουν· Εἶδες ὅμως τί γράφει ὁ δημοσιογράφος τῆς ἐποχῆς ; 'Ἡ 'Αντωνία, ἡ Τερεζίνα καί ἡ Αἰμιλία, διέρχονται ἀστραπηδὸν διὰ μέσου ὄλων ὑπηρετοῦσαι τοὺς θαμῶνας.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Αστραπηδὸν Γιάγκο, διὰ τὸν φόβον τῶν 'Ιουδαίων καί τῆς τσιμπιᾶς· 'Εάν οἱ Ἀθηναῖες σερβιτόρες, οἱ σύγχρονες, ἔχουν κανένα σωματεῖον, θά πρέπει νά ἀνακηρύξουν τίς τρεις αὐτές 'Ἰταλίδες τῆς Κερκύρας, τὴν 'Αντωνία, τὴν Τερεζίνα καί τὴν Αἰμιλία, πρωτοπόρους τοῦ ἐπαγγέλματος... Καί τώρα Γιάγκο φτάνομε καί σέ κάτι σπουδαιότερο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Απόμνη σπουδαιότερο ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καταπληκτικό· Στὰ 1882, ὀκτώ χρόνια μετὰ τίς Ἰταλίδες τοῦ Παναθηναϊκοῦ, ἔχομε ἕνα κέντρο μέ σαντούρια ποῦ νομίζεις ;

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Που νά φανταστῶ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στόν Κήπο τῶν Μουσῶν.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τώρα μέ φώτισες. Στόν Κήπο τῶν Μουσῶν... Που ἦτανε αὐτός ὁ Κήπος τῶν Μουσῶν ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἦτανε, εἶναι ἀνόμα καί σήμερα ἔτσι λέγεται ἐπισήμως, μά κανένας δέν τό φαντάζεται. Κήπος τῶν Μουσῶν λοιπόν, εἶναι τό περιβολάκι τῆς πλατείας Συντάγματος, ἀπέναντι στά Ἐνάκτορα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νά καί κάτι πού δέν τό ἤξερα. Κήπος τῶν Μουσῶν. Καί τί ἔγινε στόν Κήπο τῶν Μουσῶν ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στά 1882, ἐδῶ κι' ὀγδόοντα ἑπτὰ χρόνια ὑπῆρχε ἄλλο κέντρο μέ σαντούρια. Καί διάβασε ἐδῶ νά δῆς τί γράφει μιὰ ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Εἰς τόν Κήπον τῶν Μουσῶν, ὁ φιλόκαλος κύριος Ζούνης, ἐγκατέστησεν ἔντι τῶν ἑννέα Μουσῶν τέσσαρες μόνον, ἀλλά τέσσαρες Ἄρμένισσες καί μεταξύ αὐτῶν μιὰ Σμυρναῖα ἑλληνίς, ὀνόματι κυρία Σουλτάνα, ἥτις κἀθηται ὡς ἀληθῆς Σουλτάνα, ρεμβώδης τήν μορφήν καί κουζουρλούδισσα, περιπαθῆς τό ἔσμα... Αἰδέ ἔλλαί περί αὐτήν, νωχελῶς καθήμεναι, σχεδόν ἐξηλωμένοι καί μέ πασουμάκια, ἀναπαριστῶσιν ἠδουπαθῆς χαρέμιον. Καί ἓνα ἄρμενάκι παρεκεῖ, φ' ἄλλει μέ φωνήν γλυκεῖαν καί κρούει τό ντέφι του, ἔνθ δύο βιολιτζήδες, μέ φωνήν ἐκ βάθους καρδίας, συνοδεύουν τό ἔσμα τῶν ἄρμενίδων ἀειδῶν καί τῆς σμυρναίας Σουλτάνας...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί ξέρεις Γιάνγκο τί τραγοῦδι κυρίως τραγουδοῦσανε ; Τό "Ἄν δέν μέ θές κι' ἔν δέν μέ θές... πού ποτείνω νά μάς τό πῆς τώρα ἢ κλειῶ γιά νά τό θυμηθοῦμε ὅλοι.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) "Ἄν δέν μέ θές - ἔν δέν μέ θέλεις νά περνῶ... (Κ.τ.λ. κ.τ.λ.)
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δημήτρη μου, ἡ ὥρα πέρασε καί πρέπει νά διακόψωμε...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τί νά γίνῃ ; "Ἄς διακόψωμε γιά τήν ἑλλη Κυριακή, τήν ἴδια πάλι ὥρα.